

mahlakuu/lehekuu
2/2013 aprill/mai

Mobiiliga pildistamise
nõksud

Hull aeg – kõik
tulevad kevadel!

Salla
küla lugu

Roheliste Rattaretk
25 aastat hiljem
Fosforiidisõda päevakorral

Loodusesõber

3.50 €

ISSN 1736-4531

9 771736 453002

Mesilinnule appi

Mesilaste hävingut tööstusriikides
on võimalik peatada

Meelis Lokk

2 Juhtkiri	35 Üks pühapaik Ahto Kaasik kutsub Salla küla liukivile liugu laskma.	58 Kuidas minust sai looduseuurija? Geoloog Kalle Suuroja kujunemisloo pani kirja Juhani Püttsepp.
3 Mahlakuu looduses Arne Ader	37 Pandivere kõrgemad tipud mõõdab üle Kalle Suuroja.	62 Haned-luiged, tulge koju! Ingrid Aus ootab hanesid järve kaldal.
6 Sõnumeid meilt ja mujalt	40 Roheliste Rattaretke marsruuti tutvustab Tiiu Maran.	64 Lähme pildistama! Kuidas mobiiltelefoniga kena pilti teha, õpetab Sven Začek.
11 Kohtasin kriimu Aasta looma lood kogunevad.	46 Fosforiiditootmise ajalugu Eestis. Kalle Suuroja näitab kurikuulsa maavara kaarte ja varusid.	67 Unistades Robert Oetjen mõtiskleb liikuvast looduskoolist.
12 Loodusfoto Margus Muts	50 Salla küla elujõust kirjutab Ulvar Käärt.	68 Henry David Thoreau
14 Kevadtorm põhjamaalase hinges. Ingmar Muusikus jookseb lindude saabumisega võidu.	54 Hüljes Poiss. Juhani Püttsepp pajatab Äntu kalakasvanduse salapärasest kostilisest.	70 Loodusesõbrake Aare Baumer proovib mobiiltelefoniga lilli tolmeldada.
20 Mesimummide tulevik. Ants-Johannes Martin ja Kristiina Tabur vaagivad lahendusi hävimisohus mesilastele.		72 Raamaturott Toimetab Juhani Püttsepp
32 XXIV Roheliste Rattaretk. Kuidas elad, Pandivere?		74 Vaata imet! Esikaane foto: Kalmer Lehepuu Mesilane raudrohul
33 Rattaretke päevakava ja kaart.		
34 Fosforiidisõda 25 aastat tagasi. Ajaloolisi hetki meenutavad I Roheliste Rattaretke korraldaja Peep Veedla ja Paevana.		

Loodusesõber

nr 2/2013

Toimetus

PEATOIMETAJA

Helen Arusoo

tel 610 4107

helen@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Mats Kangur

mats@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Ulvar Käärt

ulvar@loodusesober.ee

TOIMETAJA

Juhani Püttsepp

juhani@emu.ee

KEELETÖIMETAJA

Signe Siim

signe@loodusajakiri.ee

UUDISTETOIMETAJA

Toomas Juriado

tel 742 1186

toomas.juriado@el.loodus.ee

REKLAAM

Elo Algma

tel 610 4106

reklaam@loodusajakiri.ee

TELLIMINE

tel 610 4105

loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Väljaandja

Endla 3, 10122 Tallinn

www.loodusajakiri.ee

MTÜ Loodusajakiri juhatause esimees

Indrek Rohtmets

indrek@horisont.ee

Küljendus

Tiit Sermann

Trükk AS Kroonpress

Ajakiri ilmub Keskkonnainvesteeringute
Keskuse toetusel. 6 numbrit aastas.Autoriõigus MTÜ Loodusajakiri,
Loodusesõber, 2013**Kuude nimed Loodusesõbras**

Jaanuar Südakuu	Juuli Heinakuu
Veebruar Radokuu	August Põimukuu
Märts Urbekuu	September Sügiskuu
Aprill Mahlakuu	Oktoober Porikuu
Mai Lehekuu	November Kooljakuu
Juuni Pärnakuu	Detsember Jõulukuu

Ajaloo kordusõppustel

„**M**itu korda ma pean üht ja sama meest maha lööma,” küsis Ivo Schenkenberg Gabrielilt pimedas kloostrikäigus. Sarnane mõttekäik tekib fosforiidisõja puhul. Jälle! Alles see oli. Kes NÜÜD siis tahab Virumaal kaevandada ja miks? Kas peaks jälle kuhugi sõtta minema? Ent rahu, ärritus on esialgu ainult Pavlovi refleksi, mis märksõna 'fosforiidisõda' peale vallandub.

Tookord 25 aastat tagasi oli asi lihtne: Moskva surus peale, meie olime vastu. Kartsime suurtootmist, lagastamist, vastutustundetut kopajuhti põliselanike tasasel maal.

Mis siis muutunud on?

Jälle on hakatud Eestis fosforiidist rääkima.

Kui enne olid vaenupoolteks Eesti ja Moskva (laias laastus), siis nüüd on Eesti ja ... Eesti. Eesti külaelanikud versus eesti geoloogid. Küll mitte kõik meie geoloogid ja igal tingimusel, aga hoiak tundub teine olevat kui 25 aastat tagasi.

„Ma pole see, kes ma olin eile,” ütleb Gabriel mõtlikult.

Mis siis on 25 aastaga muutunud? Eriti mitte midagi: fosforiit ise on ju sama ahvatlev. Saadaval on küll parem tehnoloogia – maa ei oleks praegu kaevandades nii songitud kui 25 aastat tagasi. Ja kasumiraha käiks läbi Tallinna.

Aga laga jääks ilmselt ikka maha. Paevana ütleb, et meil ei ole veel sellist

tehnoloogiat, millega puhtalt maa alla minna ja tehtud augud koheselt täita.

Kohalikud aga – nagu 25 aastat tagasi – ei taha kaevandust enda hoovile.

Fosforiiti on üldiselt vaja küll, seda ei saa salata. Fosforiidist tehtud väetisi kasutavad meie põllumehed muldade viljakuse tõstmiseks (välja arvatud mahepõllumehed). Praegu tuuakse fosforiiti Eestisse sisse. See ei ole ka kena – lasta kellelgi teisel oma maad sonkida meie hüvanguks. Ukrainat on nimetatud.

Ent meie muldadest veel: kui geoloogide sõnul vajame fosforiiti hädasti, siis mullateadlaste hinnangul vajame seda oluliselt vähem kui aastakümnete eest arvati. Piisav kogus on 12–15 kilogrammi fosforit hektari kohta. Selgub, et hoopis rohkem vajab meie muld kaaliumi ja lupjamist. Mullateadlased arvavad, et ainult Eesti tarbeks fosforiidikaevandamine ei tasu end ära. Et tasuks, tuleks asi suurelt ette võtta.

Mida on geoloogidel kohalikele paremat pakkuda kui 25 aastat tagasi? Seda uurime tänava kevadel Pandiveres Roheliste Rattaretkel.

Lõpetuseks mainin, et esialgu taotletakse siiski ainult uuringu tegemise luba võimalikul kaevandusalal. Kohalikele mõjub seegi nagu rätikulehitamine härjale, miks nii ärritavalt, lugege lk 38 Paevana sulest.

Helen Arusoo